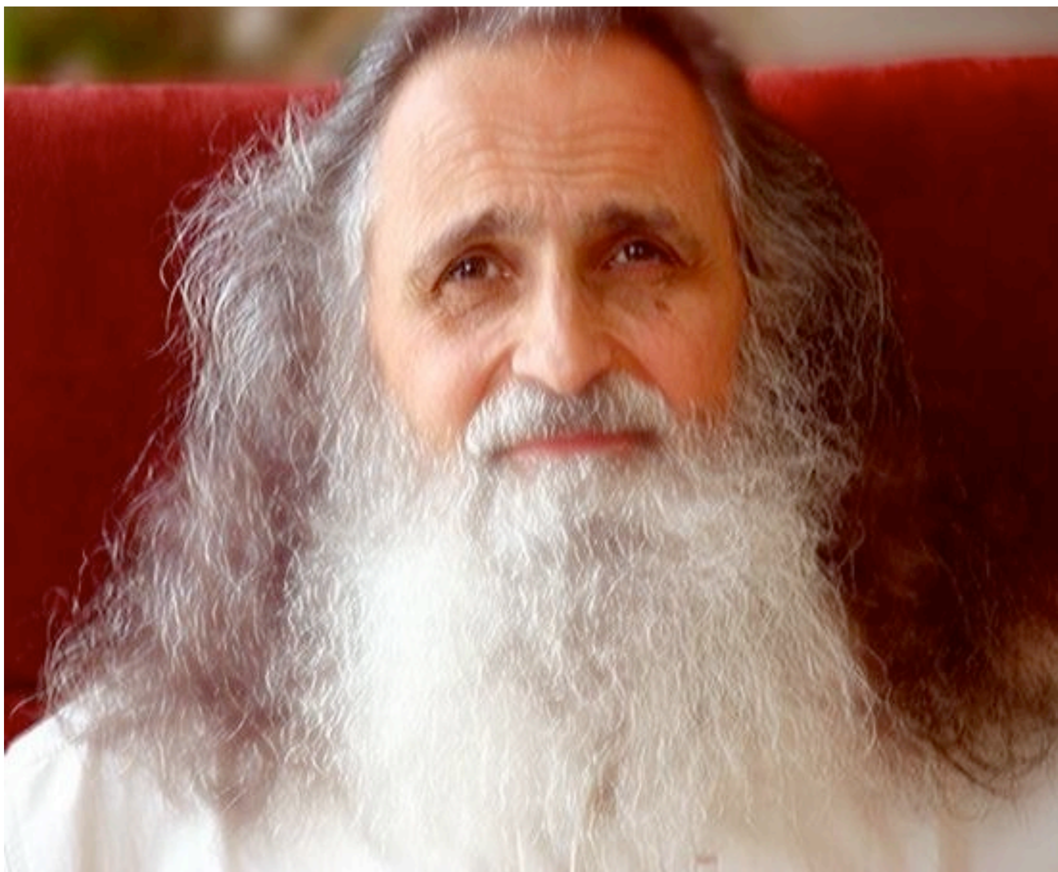
Toe bi-sjwat – het nieuwjaar van de bomen

De Boom des Levens en de formule van de geestelijke ontwikkeling

door

Rabbi Michael-ben-Pesach Portnaar

Inleiding

Jaar in jaar uit vieren Joden het nieuwjaar van de bomen. Het is merkwaardig dat andere feest- en bijzondere dagen van het jaar door onze wijzen (*hebr. chachamiem* van het woord *chochma* - wijsheid) min of meer uitvoerig worden behandeld. Deze staan dan doorgaans ook in de Thora zelf vermeld. Maar over deze speciale dag wordt ons nauwelijks iets verteld.

Er zijn diverse *mienhagiem* (plaatselijke gewoontes en gebruiken) te vinden die weleens een fysieke afspiegeling van de geestelijke wortel van deze dag zouden kunnen zijn, maar de wortel zelf, dus de geestelijke essentie ervan wordt voor ons als het ware verborgen gehouden. Als dat zo is, blijven wij ons afvragen wat hier toch de essentie van is. Wij kunnen immers met de bestaande gewoontes en gebruiken geen genoegen nemen. Laten wij in alle ons passende bescheidenheid de Schepper zelf verzoeken om ten behoeve van ons, Zijn schepselen, hiervan een sluier op te lichten.

Immers als zo'n wens bij ons is opgekomen, dan zou dat van het feit kunnen getuigen, dat het van de Enig Scheppende Kracht zelf komt, van de Meester van al onze wensen (goede én slechte), die weet wanneer, wat en aan wie Hij iets van Zijn "geheimen", wenst te onthullen. Hij laat deze wensen in ons ontstaan en vervolgens laat Hij ons een verzoek tot Hem richten om onze *chiesronot* (onbevredigde wensen en behoeften) met een overeenkomend antwoord, bevatting, licht, behagen, te vullen. Immers, de Schepper wenst dat zijn schepping uiteindelijk zelf al het licht rechtstreeks van Hem zal gaan ontvangen (via Zijn Thora natuurlijk, die in principe dezelfde is).

Laten wij even een biologische boom in ogenschouw nemen.
Deze bestaat uit drie principiële delen: 1) boomwortels; 2) boomstam en 3) boomkruin (met takken, bladeren en vruchten). Deze drie delen geven het overeenkomstige groeiproces weer volgens het schema: boomwortels-boomstam-boomkruin.

Fase 1. De ontwikkeling van biologische boomwortels.

De boomwortels bevinden zich in de grond. Men ziet ze niet en zij zijn in de regel, niet van nut. Zij zuigen enkel de kracht van de aarde op. Ook van de hemelse krachten maken zij gretig gebruik door het regenwater in zich op te nemen. Alles wat zij ontvangen, ontvangen zij als het ware slechts voor zichzelf. Zij geven niets maar nemen alles wat zij nodig hebben (fysiek licht, lucht, water, aardse voeding – in één woord "licht" van de Schepper) enkel voor hun "egoïstische" wensen.

En toch ligt uitsluitend in de boomwortels de essentie van de boom besloten evenals al zijn toekomstige vulling met de levenskracht. In de boomwortels zit dus een zekere, zij het schijnbare, controverse: aan de ene kant hebben zij uitermate sterke absoluut "egoïstische" wensen om zoveel mogelijk in zich én voor zichzelf te ontvangen, en aan de andere kant vinden wij in hen ook een uitermate sterke wens ingeworteld om te geven (bijv. aan de stam en daardoor aan takken, bladeren en vruchten). Wij kunnen nu constateren, dat zolang de boom zich nog slechts onder de aarde, in zijn wortels, bevindt zonder één of beide andere componenten, de wortels de facto slechts voor zichzelf ontvangen, en dus als "egoïstisch" bestempeld kunnen worden. Dit vormt de eerste fase in de ontwikkeling van biologische boomwortels.

Maar er komt een moment, waarop de boomwortels gaan "voelen", dat zij er genoeg van hebben om slechts voor zichzelf te ontvangen (de boomwortels "wisten" immers al vanaf het prille begin van hun groei via de in hen opgesloten informatie van het genetische materiaal, wat hen te

wachten stond, dat zij dus niet slechts dienen om te ontvangen, maar ook om later deels te geven).

Zo gezegd, zo gedaan. Aan het einde van hun "onderaardse" ontwikkeling gaan de boomwortels, door de bevelen van hun genetisch materiaal gedreven, hun intentie veranderen: zij gaan "geven". Vervolgens zetten zij hun intentie om in actie: zij spannen zich in en brengen een stekje voort.

Fase 2. Ontwikkeling van de biologische boomstam.

De nieuwe wens om te geven leidt tot een zichtbaar en nuttig gevolg: het ontstaan van een stekje, dat zich tot een stevige boomstam zal gaan ontwikkelen. Hoe uit het zich, dat het verschijnen van een boomstam een product is van de gevende wens? Doordat de stam immers kan worden omgehakt voor allerlei mogelijke "altruïstische" doeleinden, bijvoorbeeld, ten behoeve van het bouwen van schuttingen, het stoken voor warmte, e.d.

En hoe verhouden de uiterlijke en innerlijke vormen van de stam zich tot het aspect "gevende"? De uiterlijke kant getuigt van het feit dat de boom in deze ontwikkelingsfase alleen maar wenst te geven. Denk hierbij aan het kale armzalige oppervlak, zonder bladeren, zonder vruchten, zonder esthetische elementen ten aanzien van de wezen, die het Scheppingsdoel belichaamt - de mens. De boomstam zegt, ik wens niets te ontvangen.

En vanbinnen? In de doorsnede van een boomstam zien wij de jaarringen van een boom. Deze jaarringen geven aan hoeveel jaren de ontwikkeling van de boomstam, de perioden van slechts geven, heeft geduurd. De tekens van jaarlijkse cycli zijn daarbij ondubbelzinnig. Merkwaardig is ook de omtrekverandering van zo'n jaarring, deze wordt namelijk met elke volgende smaller in doorsnee. Maar er is nog een zeer belangrijke factor in deze fase van de boomontwikkeling aanwezig, namelijk dat de boom, of om preciezer te zijn de boomstam, zijn essentiële levenssappen verkrijgt.

Fase 3. Ontwikkeling van de biologische boomkruin.

Wanneer een boomstam zijn algemene ontwikkeling voltooit, beginnen, als zijnde zijn "hoofd", massaal bladeren boven hem te verschijnen en later ook vruchten. Er vindt een kwalitatieve verandering plaats; men zegt dat de boom eindelijk begint te bloeien, in volle bloei komt en vruchten gaat dragen. De boom verkrijgt hiermee in de ogen van de mens ook esthetische schoonheid.

Wat gebeurt er met de boom? De boomkruin combineert twee eigenschappen die ontleend zijn aan de twee voorafgaande fasen van zijn ontwikkeling: de wens om slechts voor zichzelf te ontvangen, welke wens afkomstig is van de boomwortels, en de wens om alles te geven, welke de kruin van de boomstam "erft". En juist de combinatie van deze twee brengt bij een biologische boom alle pracht teweeg, omdat een boom hierdoor zijn aandeel volbrengt in het Scheppingsplan, betreffende dit type van de schepping.

Ook hier, in deze fase is er sprake van een complexe ontwikkeling. Bijvoorbeeld, de vruchten van de eerste jaren verschillen in vele opzichten van die welke een boom na het derde en het vierde jaar voortbrengt (dit is uitvoerig in de wetten van het heelal – "de joodse wetten" uiteengezet).

Ten slotte nog één opmerking. De hele boomontwikkeling in al zijn fasen kan men zien als de **ontwikkeling van keliem** (waarnemingsorganen) van een schepping, genaamd "boom", ten behoeve van het ontvangen van het licht. Deze ontwikkeling verloopt VAN BENEDEN NAAR BOVEN vanuit de invalshoek van de schepping gezien, dus van het lagere naar het hogere. Hoe lager een ontvanger van licht, behagen van een boom, zich bevindt, des te "zwaarder" de wensen die hij heeft. Zo hunkeren de boomwortels, dus de meest lagere lagen (*keliem*), naar aardevoeding, vocht, lucht en licht. De boomstam is minder hartstochtelijk van aard, zijn verbondenheid met de boomwortels is zo een beetje alles wat hij nodig heeft. Hij wil eigenlijk ook geen hinder ondervinden van boomplagers, dus van allerlei insecten en wenst ook milde weersomstandigheden, doch hij hunkert hier niet naar. De "blije" bladeren en vruchten hebben nog minder wensen
Met andere woorden, van de boomkruin (van boven) tot aan de boomwortels (naar beneden) wordt de kracht van de wensen (*keliem*) versterkt.

Maar van boven gezien, dus vanuit de kant van het verloop van de lichtverspreiding, komt het zwakste licht (zowel naar hoeveelheid, als naar de kwaliteit) uiteindelijk in de meest krachtige klie (wens) terecht, vanwege de omgekeerde onderlinge verhouding tussen keliem en licht. (De drie delen van de geestelijke boom des levens worden vanuit dit perspectief als volgt gezien: de boomkruin als *rosj* (hoofd); de boomstam als *goef* (lichaam) en de boomwortels als *sof* (eindstuk).

Nu wij het ontwikkelingsproces van een biologische boom "op zichzelf" in vogelvlucht hebben doorgenomen, waarbij het ons voornamelijk gaat om een tastbare beeldvorming ten behoeve van een beschrijving van de geestelijke wortel van de Boom des Levens, gaan wij nu over tot de eigenlijke kwestie die onze aandacht trekt en waar wij echt in geïnteresseerd zijn: het geestelijk ontwikkelingsproces. Wij gaan deze bekijken door middel van zijn geestelijke wortel: de Boom des Levens alsmede door de levensweg van *Mosje* (Moses), die ook uit dezelfde drie fasen bestaat.

De Boom des levens, oftewel: de drie fasen van de geestelijke ontwikkeling van de schepping

Fase 1. De boomwortels van de Boom des Levens, het ontvangen voor zichzelf. De fase "*Mietsraim*" ("Egypte").

Wanneer een kind (elk kind!) geboren wordt, dan komt gauw "de dochter van Farao" om het weg te voeren naar "het paleis van Farao". Zij wil echter, dat het kind eerst door zijn eigen moeder wordt gevoed. Maar dan moet het beslist van zijn moeder weg om in het paleis opgevoed te worden.

"De echte moeder" die eerst het kind met haar borst dient te voeden, is het altruïstische beginsel dat de ziel de vonken van altruïstische wensen in zich op laat zuigen. "De dochter van Farao" – de hoofddame en dienares van "het koninkrijk der wensen om te ontvangen zonder er iets voor terug te geven" - is een begripvolle kracht uit haar eigen egoïstische wereld. Evenzo als bij een biologische boom, is ook zij ervan doordrongen (door in haar, dus in de Schepping zelf inherent aanwezig "genetisch" geestelijk materiaal), dat het kind, waarvan zij weet, dat het een "joods kind" is, dus een ziel met als basis - de altruïstische wens -, in de prille beginfase van zijn geestelijke ontwikkeling, door deze egoïstische wensen eerst in "het huis van Farao" op dient te groeien.

Het kind moet namelijk nog door alle fasen binnen dit koninkrijk gaan, dus slechts in deze wereld leven en slechts deze waar te nemen, wat op zichzelf een positieve zaak is. Immers, eerst dient een egoïstisch wordingsproces plaats te vinden. En dit proces verloopt van boven naar beneden in die zin, dat de mens zich steeds egoïstischer en onafhankelijker gaat voelen en daarnaar gaat handelen. (Het begint met een "gewoon" leven, dus genoegen nemen met mindere en lagere wensen zoals eten, drinken en seks. Vervolgens gaat het over tot de wens om rijkdom te verkrijgen, daarna macht en eerbetoon, en uiteindelijk als laatste en hoogste wens van deze wereld: het verlangen naar wetenschap).

Zo bracht Mosje 40 jaren van zijn eerste periode in *Mietsraim* (Egypte) door. De gematria (getalwaarde) *Mietsraim* is 380 en bestaat uit twee gedeelten: 365 + 15 of te wel, 365 voorschriften, de "verboden", de egoïstische wensen, waar men voorlopig niets mee mag doen, plus 15, dat een deel is van de Vierletterige Naam van de Schepper "joed-kej", de *Sjechiena*, de Goddelijke Aanwezigheid, die samen met het joodse volk naar Egypte afdaalde ("Ik zal met jullie mee in de slavernij gaan…").

Na al het vernuft van Egypte in zichzelf te hebben opgenomen, vulde Mosje zich ook met het licht, genot, dat "het huis van Farao" hem bood. Vervolgens besloot hij al dit licht uit zich te stoten en het nimmer weer te ontvangen. Daarmee was de eerste fase van zijn geestelijke ontwikkeling voltooid (eigenlijk begint vanaf dit punt pas de actieve geestelijke ontwikkeling).

Door zich met direct licht te vullen, ondervond Mosje op een bepaald moment een soort schaamtegevoel: hij ontving het licht zonder iets aan de Gever terug te geven en de absolute voorwaarde voor het begin van de geestelijke ontwikkeling is de beslissing om geen direct licht meer te ontvangen. Dat begon hier: "En Mosje ging het paleis uit om te zien hoe het met zijn broeders ging…".

De altruïstische wensen begonnen in hem te ontwaken, doordat hij de Egyptenaar (in zichzelf natuurlijk!) vermoordde. Ik wens vanaf nu niets voor mijzelf, sprak Mosje tot zichzelf. En hij moest vluchten van *Farao*. Wanneer de mens vastbesloten is om te stoppen met het ontvangen voor zichzelf, dan dient hij zover mogelijk van de Farao en de zijnen te vluchten, aangezien hij nog geen of een zwak *masach* (anti-egoïstisch scherm) heeft. Hij is dus onderhevig aan het gevaar om verleid te worden enkel al door het zien van genotsobjecten.

Aan de andere kant, om het licht (behagen) uit jezelf te kunnen stoten, dien je het wel eerst te ontvangen. Dat is dus ook een belangrijke voorwaarde voor de geestelijke ontwikkeling: het licht dient eerst bij je binnen te komen alvorens je het kan uitstoten.

Verwijt jezelf dus niet dat je vroeger veel behagen ervaarde voor jezelf, waar je nu spijt en schaamte voor zou kunnen voelen, want dan zou je nu immers niet die geweldige wens in je hebben voor het geestelijke, om te leven volgens de wetten van het Heelal.

In deze fase wordt de ziel van de mens bekleed door het gewaad "*Mietsraim*".

Fase 2. De boomstam van de Boom des Levens, het geven omwille van het geven. De fase "*Bamiedbar*" ("In de woestijn").

Na het uitstoten van het licht blijft het innerlijk van de mens, als het ware als een kale boomstam achter. Al het behagen van vroeger raakt steeds in de vergetelheid. Maar alle *resjiemot* (sporen van herinneringen aan dit behagen) blijven achter en nu begint het eigenlijke correctiewerk. De mens wordt in dit aspect geholpen door het weerkaatste licht, of te wel: *or chassadiem* (licht van

genade). In deze periode moet de mens, om het geestelijke te kunnen bevatten, vele filters, die in de Schepping zelf ingeplant zijn, passeren. Deze filters worden vervolgens één voor één met het opbouwen van *masachiem* (schermen op de egoïstische wensen) “uitgefilterd”.

Het vluchten van Mosje voor Farao was dus een wetmatige, opbouwende vlucht, geheel in overeenkomst met het Scheppingsplan en de drie fasen van de geestelijke ontwikkeling. In de toestand van “in de woestijn” en slechts in die toestand, kan de mens zich sterken om geestelijk verder te komen tot volmaking. Hij was 40 jaar een schaapherder, die zijn schapen leerde te hoeden als een leerproces, een simulatieproces van het leiderschap dat hij later, wanneer de Schepper dat van hem eiste, als taak op zich zou nemen en volbrengen.

In deze tweede fase lijkt het dikwijls voor de mens zelf (laat staan voor de omgeving), dat hij geestelijk weinig vooruitkomt. Denk daarom niet aan je tussentijdse toestanden, want je weet immers je eigen potentiële eindtoestand niet. Ook *Mosje rabbeinu* (Mosje onze leraar) wist in zijn 40-jarige schaapherderschap niet wat hij later zou worden. Doe net als de biologische boom : elk jaar komt er een nieuwe jaarring bij en daarmee neemt de kracht van de boomstam toe. En het gaat in die tussenfase niet om de boomstam zelf, dus niet om de mens in de fase van het geven omwille van het geven, of te wel, de fase van “in de woestijn”. Het gaat om de derde fase, wanneer al zijn inspanningen bladeren en vruchten zullen opleveren, tot aan de eindcorrectie toe. En de fase “*Bamiedbar*” “In de woestijn” is daarbij strikt noodzakelijk.

De gematria van het woord “*bamiedbar*” “in de woestijn” (ook de eensluidende naam van het 4e boek van Mosje) is dan ook 248, naar het getal van “RaMaCh”, (248) voorschriften, de “geboden”, altruïstische wensen. “In de woestijn” leer je om ermee om te gaan en bouw je de altruïstische krachten op.

Dus, ook de mens verkrijgt in deze tweede tussenfase elk “jaar” een geestelijke jaarring, totdat er voldoende jaarringen, kiemen van geestelijke traptreden zullen zijn. Vervolgens zal het hem door een bijzondere aanwijzing en met hulp van de Schepper zelf, duidelijk gemaakt worden, dat hij nu het beloofde geestelijke (altruïstische) land Israël eindelijk binnen magtreden. De Boom des Levens heeft in doorsnede 125 jaarringen, welke gedurende 6000 jaren volgroeien. Het nieuwjaar van de bomen is een cyclus van de geestelijke arbeid die de mens in de loop van een “jaar” verricht ter correctie van zijn wensen en ter verkrijging van “jaarringcorrecties”, jaar in jaar uit, traptrede voor traptrede.

In deze fase wordt de ziel van de mens bekleed met het gewaad “*Bamiedbar*”, “In de woestijn”.

Fase 3. De kruin van de Boom des Levens, het ontvangen omwille van het geven: de fase “*Israël*”.

Wanneer er bij elke wens voldoende masach (anti-egoïstische kracht) is opgebouwd, komt de mens in het land “Israël”, dus “het land, dat geheel en al altruïstisch is, dat naar de wetten van het Heelal, dus in overeenstemming met het Scheppingsplan leeft”. Daar begint de mens naast het geven omwille van het geven ook stap voor stap te ontvangen, maar dan omwille van de Schepper, omwille van het geven aan Hem. Hij verkrijgt hierdoor zijn eigen “kroon”, zijn eigen eindcorrectieniveau. Zijn geestelijke *partsoef* verkrijgt er nu ook “de boomkruin” bij. Nu gaat het om ontvangen en hoe meer hij ontvangt des te meer voldoening hij hiermee aan de Schepper geeft.

Aan Israël is een belangrijke voorwaarde gesteld: ALLES WAT ISRAËL DOET, DIENT HET TE DOEN MET EN DOOR CHESSED (goedertierenheid). Hoe weten wij dat? – Omdat aan de

getalwaarde van "*Israël*" nog de getalwaarde van "*chessed*" ontbreekt om geheel volmaakt te worden. Want de gematria van *Israël* is 541 en de gematria van *chessed* is 72. Samen is dat 613, het getal van perfectie, de 613 Voorschriften van de Thora. Deze fase is ook de derde fase in de geestelijke ontwikkeling van Mosje zelf (zijn laatste 40 jaren, want hij leefde 120 jaar). Mosje leidde zijn volk in het geheel tot de toestand van het "land Israël" - de hoogste geestelijke toestand in volksverband. Mosje bereikte de hoogste individuele geestelijke toestand van "*Mosje rabbeinu*", "Moses onze leraar", met de gematria 613.

En wanneer Israël zich, door het steeds aanwenden van de eigenschap *chessed,* zal hebben gecorrigeerd, zal het van de Enig Scheppende Kracht *or chessed* (licht van liefde) ontvangen. Want er bestaat een geestelijke wet die heet "*mieda kneget mieda*", (let.: "een eigenschap tegenover een eigenschap") - overeenkomst qua eigenschappen; dus als je goed doet, ontvang je ook goed van de Schepper. En meer dan dat, samen met *chessed*, zal de Schepper ook steeds *or chochma* (licht van de wijsheid) meezenden (de gematria van *chochma* is gelijk aan die van *chessed*). Dat licht zal alle ontvangende keliem van Israël laten opstijgen en samen met hen ook de altruïstische keliem van de volkeren der wereld, opdat uiteindelijk ook de ontvangende keliem van de volkeren der wereld boven de *parsa*, de scheiding tussen de gevende en ontvangende keliem, zullen uitstijgen, daar waar *or chochma*, het leven brengende licht, ontspruit.

In deze fase wordt de ziel van de mens bekleed met het gewaad "*Israël*".